

تحلیلی در محتوای بیانیه‌ی چشم انداز دانشگاه‌های جهان

آرمان‌ها، ارزش‌ها و اهداف

علی علائی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۰۲/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۲/۱۴

چکیده

دانشگاه‌های معتبر جهان غالباً واجد برنامه‌ها و چشم اندازهای دراز مدت هستند، تا بدین‌وسیله بتوانند به صورتی هدفمند به سوی آینده قدم بردارند. گرچه در گذشته، این آینده نگری‌ها عموماً در قالب ایده‌ها یا گزارش‌های ذهن یا قفسه مدیران قرار داشت، اما امروزه شاهد تدوین و ارائه گسترده‌ آن‌ها هستیم. در دو دهه اخیر، بسیاری از دانشگاه‌های جهان، علاوه بر تدوین چشم انداز و اهداف آینده خود، آن‌ها را در معرض رؤیت عموم نیز قرار داده‌اند. این گونه بنظر می‌رسد که دانشگاه‌ها با مکتوب نمودن و در دسترس قرار دادن این بیانیه‌ها حداقل دو قصد عمده را دنبال می‌نمایند. در وهله اول خود را ملزم به رسیدن به اهداف و چشم اندازهای تعیین شده نموده، زیرا که با اشاعه همگانی موضوع، امکان قضاوت در مورد عملکرد خود را مهیا کرده‌اند. در وهله دوم، با معرفی بهتر خود امکان جذب دانشجویان یا اعضاء هیأت علمی که علاقمند به فعالیت در مؤسسه‌ی آنان را داشته، پیدا نموده و با این انتخاب شرایط دستیابی بهتر به اهداف و چشم اندازهای خود را فراهم کرده‌اند. این مقاله قصد دارد که نتایج حاصل از بررسی محتوای بیانیه چشم اندازهای برخی دانشگاه‌های معتبر در سطح جهان را در سه مقوله آرمان‌ها، ارزش‌ها و اهداف ارائه و به بحث و بررسی آن‌ها

^۱ استادیار دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی a-alai@sbu.ac.ir

پردازد. نتایج مطالعات حاصل مشخص نمود که تقریباً اغلب دانشگاه‌ها واجد آرمان و ارزش‌های بنیادی هستند. دانشگاه‌ها آرمان‌هایی در حوزه‌های انتلای مؤسسه، جامعه و بشریت یا علم و دانش و نیز ارزش‌هایی همچون آزادی تفکر و بیان و تنوع عقاید، دوری از تعصّب، برابری حقوق و عدالت اجتماعی و توجه به اخلاق و کمال انسانی را سرلوحه فعالیت‌های خود قرار داده‌اند. بعلاوه همه دانشگاه‌ها واجد اهدافی در محورهای آموزش، پژوهش، خدمت به جامعه و مدیریت دانشگاه هستند که در این میان موضوع آموزش و برنامه آموزشی از مهمترین اولویت برخوردار است. از آنجا که برخی دانشگاه‌های کشور در سال‌های اخیر اقدام به تهیه برنامه‌های دراز مدت (بیست ساله) خود نموده‌اند، لذا مطالب ارائه شده در این مقاله می‌توانند سیمانی هر چند مختصر از آنچه در دانشگاه‌های دیگر می‌گذرد را در اختیار مدیران و برنامه‌ریزان این بخش‌ها قرار دهد.

واژگان کلیدی:

بیانیه‌ی چشم انداز دانشگاه، سند برنامه راهبردی، بیانیه‌ی رسالت، برنامه توسعه دانشگاه، برنامه راهبردی دانشگاه، آرمان دانشگاه، هدف دانشگاه.

یکی از محصولات و اهداف برنامه ریزی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی دستیابی به بیانیه‌ی چشم انداز آینده آن هاست. گرچه مطالب زیادی در مورد نحوه برنامه ریزی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در دسترس است، اما کمتر به محصول و نتایج حاصل از این فعالیت‌ها یعنی برنامه‌ها و چشم انداز‌های این مؤسسات پرداخته شده است. مراجعت به بیانیه‌ی چشم انداز دانشگاه‌ها می‌تواند ما را با عقاید و نظرات مختلف در مورد چشم انداز‌های آینده آموزش عالی آشنا سازد. شناخت این بیانیه‌ها از دو جهت حائز اهمیت است. این شناخت نه تنها برنامه ریزان کلان آموزش عالی را با تمایلات متأخر و جدید دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی آشنا می‌سازد، بلکه می‌تواند راهگشای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی جهت شناسائی مأموریت‌های آموزش عالی و تدوین برنامه‌های آینده شان نیز باشد. در این مقاله قرار است به محتوای بیانیه‌ی چشم انداز دانشگاه‌ها نگریسته تا بدانیم؛ محتوای بیانیه‌ی چشم انداز دانشگاه‌ها را چه مطالبی تشکیل می‌دهند؟ و آیا امکان طبقه‌بندی محتوای آن‌ها وجود دارد؟ در این صورت مشترکات آن‌ها چیست؟ بدین ترتیب هدف اصلی مقاله پاسخ به این سؤال است که دانشگاه‌های معتبر دنیا عمده‌تاً چه اهداف مشترکی را دنبال می‌کنند؟ و در جستجوی چه هستند؟

پیش از تفصیل بیشتر در مورد روش پژوهش در این مقاله توضیح مختصراً راجع به بیانیه دانشگاه‌ها ارائه می‌گردد. به منظور جلوگیری از اطالة کلام، از کلمه "بیانیه" به جای عبارت "بیانیه‌ی چشم انداز"^۱ استفاده گردیده است.

آشنائی اولیه با بیانیه‌ی دانشگاه‌ها

"بیانیه‌ی دانشگاه" در واقع همان "سند برنامه راهبردی" یا "بیانیه‌ی رسالت دانشگاه" است که به صورت مکتوب و معمولاً^۱ به اختصار نتیجه‌ی نهائی برنامه آینده‌ی دانشگاه را پیش روی

^۱ Mission Statement.

ما قرار می دهد^۱. بیانیه‌ی چشم انداز یا رسالت دانشگاه درواقع بازگو کننده هویت دانشگاه بوده و جهت اطلاع یافتن از مقصد و جهت سازمان و نیز مدد رساندن به افراد به منظور حرکت در یک جهت و رسیدن به اهداف دانشگاه تهیه شده است (یمنی، ۱۳۸۲: ۹۵). اگر این چشم انداز یا رسالت دانشگاه به نحو مناسب تدوین و ابراز شده باشد، می تواند تأثیر مثبت بیرونی نیز داشته باشد، بدین ترتیب به عنوان فراخوانی برای جامعه (و بازار) به حساب آید، چون این بیانیه در واقع تعهد سازمان نسبت به مخاطبان خویش را ارائه می کند (راولی، ۱۳۸۲، ص: ۱۶۰). بیانیه‌ی چشم انداز دانشگاه‌ها هم از جهت هدف مند ساختن آن‌ها در حرکت به سوی آینده و هم در جهت جذب مخاطبین متناسب با برنامه‌های دانشگاه از اهمیت زیادی برای دانشگاه‌ها برخوردار هستند. به همین لحاظ امروزه، بسیاری از دانشگاه‌ها، بیانیه‌ای از چشم انداز‌های آینده خود را ارائه و در معرض توجه مراجعین یا خوانندگان قرار داده‌اند. این توجه حتی در سال‌های اخیر به واسطه‌ی رقابت دانشگاه‌ها در جذب دانشجویان و دانشگاهیان بتر و متناسب با نیازهای دانشگاه و نیز جذب منابع مالی بیشتر رو به فزونی نهاده است. بیانیه‌های دانشگاه‌ها گاه مختصر و گاه مفصل، با ادبیات و دسته‌بندی‌های متنوع ارائه می گردند^۲.

گرچه مفاهیم موجود در متن بیانیه‌ها واجد مشترکاتی است، اما ادبیات بکار گرفته شده در آن ها نیز از بابت عناوین و نحوه دسته بندی موضوعی مطالب از تنوع نسبی زیادی برخوردار است. در رویاروئی با این بیانیه‌ها عناوین متنوعی چون آرمان، رسالت، چشم انداز، شعار، ویژگی، هدف، مقصود، اصول، راهبرد، برنامه، دستورالعمل، تلاش، سیاست، برنامه عملیاتی، نکات اجرائی، سیاست اجرائی و ... قابل مشاهده هستند که محتوا و متن بیانیه‌ها را در خود جای داده و دسته بندی نموده‌اند. جهت آشنایی مقدماتی با این بیانیه‌ها، خلاصه‌ای از متن بیانیه‌ی چشم انداز سه دانشگاه آکسفورد (انگلستان)، پاناما (آمریکای لاتین)، و ایالتی اوهاایو

^۱ شاید عبارت "بیانیه‌ی مأموریت دانشگاه" را نتوان با مفاهیم اشاره شده همان دانست. توضیحات کافمن (۱۳۷۴، ص ۱۲۷)، نشان‌گر این مطلب است که وی بیانیه‌ی مأموریت را بخش اولیه و کلی بیانیه‌ی رسالت دانشگاه یعنی آنجا که دانشگاه مقاصد کلی آینده را نشان می دهد، می داند.

^۲ به عنوان مثال، بیانیه برخی دانشگاه‌ها همچون دانشگاه ملک عبدالعزیز (عربستان) تنها در یک صفحه و مختصر ارائه شده، در حالی که برخی دیگر هم چون بیانیه دانشگاه واشنگتن (ایالات متحده آمریکا) نزدیک به یکصد صفحه بوده و به همراه روش تحقیق و شرح مفصلی از سیاست‌های تفصیلی ارائه گردیده است.

(ایالات متحده) در جداول ۱ الی ۳ ارائه گردیده است. همانگونه که ملاحظه می‌گردد، دانشگاه آکسفورد انگلستان بیانیه‌ای با عنوان "بیانیه‌ی رسالت" ارائه نموده در حالیکه دانشگاه پاناما در آمریکای لاتین بیانیه‌ای با عنوانین "رسالت ما" و "چشم انداز ما" و دانشگاه ایالتی اوهایو در ایالات متحده، چشم انداز خود را در بیانیه‌ای در پنج عنوان "آرمان جامع"، "هدف"، "ارزش‌های محوری"، "تقدیم‌های راهبردی" و "سیاست‌های اجرائی" ارائه نموده است (جداول ۱ الی ۳).^(۳)

جدول شماره ۱. خلاصه‌ای از بیانیه‌ی دانشگاه آکسفورد (انگلستان).

دانشگاه آکسفورد (انگلستان)
بیانیه‌ی رسالت: دانشگاه آکسفورد قصد دارد که در همه زمینه‌های آموزش و تحقیق، به کیفیت ایده‌آل دست یافته و آن را ادامه دهد تا بدین‌وسیله بتواند موقعیت تاریخی و شهرت جهانی خود را به عنوان یک دانشگاه در سطح بین‌المللی حفظ و تقویت نماید و محیط اطراف خود اعم از جامعه بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای را به واسطه تحقیق و مهارت‌های فارغ‌التحصیلان خود غنی سازد. بدین ترتیب دانشگاه آکسفورد قصد دارد اهداف زیر را دربال نماید:
- تسهیل امکانات و حمایت از اعضاء هیأت علمی جهت انجام تحقیقات خلاقانه با اتکا به سابقه علمی-تحقیقی دانشگاه از طریق پی‌گیری در ایجاد روابط نزدیک با پنهان وسیع جهان علمی، حرفه‌ها، صنعت، و تجارت.
- تشویق آموزش نقادانه و موشکافانه در ارتباط سودمند با پژوهش، که از تسهیل تبادل عقاید و برگزاری جلسات آموزشی انفرادی یا گروه‌های کوچک و نیز بهره‌برداری از منابع اطلاعاتی دانشگاه اعم از کتابخانه‌ها، موزه‌ها، و مجموعه‌های علمی، جهت تجهیز فارغ‌التحصیلان به ایفای نقش خود در بعد ملی و بین‌المللی بهره برده است.
- حفظ و استفاده بهینه از موقعیت مناسب کالج‌های غیر وابسته که در آن رشد فردی و فکری در بستر آکادمیک چند جانبه به وقوع می‌پیوندد و زندگی آکادمیک در پناه خدمات حمایتی با کیفیت بالا شکل می‌گیرد.
- جذب دانشجویان با کیفیت بالا از انگلستان و دیگر نقاط جهان در همه سطوح و موضوعات آموزشی با پیش‌زمینه‌های مختلف و ایجاد امکان آموزش متداوم و مادام‌العمر در منطقه آکسفورد و حتی فراتر.

جدول شماره ۲. خلاصه‌ای از بیانیه دانشگاه پاناما (آمریکای لاتین).

دانشگاه پاناما (آمریکای لاتین)	رسالت ما: رسالت دانشگاه لاتین پاناما پرورش [دانشجویان] در سطح بین‌المللی، برای بهبود کیفیت و توسعه زندگی انسانی می‌باشد. هدف بیادی دانشگاه لاتین پاناما اینستکه از طریق تربیت افراد حرفه‌ای با مهارت‌های علمی و عملی به روز به جامعه و بازار کار خدمت کند.	رسالت زیر دلائل تأیید برتری دانشگاه لاتین پاناما می‌باشد:
چشم انداز ما: [دانشگاه لاتین پاناما] دانشگاهی پیشرو خواهد بود که بواسطه برتری علمی و تعهدی که به توسعه علمی، انسانی و فناوری دارد، به عنوان بستری همیشگی برای پاسخگویی به تقاضاهای اجتماعی کشور شناخته می‌شود.	<ul style="list-style-type: none"> - طراحی برنامه استراتژیک (راهبردی). - انتخاب اعضاء هیأت علمی با صلاحیت و تأیید شده با تجربه شغلی لازم. - آموزش اعضاء هیأت علمی. - بازبینی و به روز کردن برنامه تحصیلی رشته‌های مختلف. - امضاء توافقنامه‌ها با بخش تولیدی در سطح ملی و بین‌المللی و نیز با دانشگاه‌های بین‌المللی صاحب نام. - وجود تأسیسات زیر بنایی کالبدی و تکنولوژیکی. - حضور در عرصه‌های ملی و بین‌المللی. - ارائه خدمات شخصی به دانشجویان. - تربیت رهبران [برای جامعه]. 	

جدول شماره ۳. خلاصه‌ای از بیانیه‌ی دانشگاه ایالتی اوهايو (ایالات متحده)

دانشگاه ایالتی اوهايو (ایالات متحده)	آرمان جامع: دانشگاه ایالتی اوهايو قرار است که حقیقتاً یکی از بهترین دانشگاه‌های دنیا باشد.
<p>سیاست‌های اجرائی [منتخب]</p> <p>۱ - استخدام ۱۲ عضو هیأت علمی با بیشترین توانایی ها و امتیازهای ویژه در تخصص‌هایشان، در ۳ الی ۵ سال آینده مورد نیاز است. این انتصابات در کانون حوزه‌های راهبردی متصرک می‌گرددند. اجراء: استخدام ۲ تا ۳ عضو در هر سال با رتبه آکادمیک ملی که از نظر بین‌المللی دارای رتبه ممتاز و برجسته‌ای باشدند. هزینه: ۶ میلیون دلار بودجه مستمر برای حقوق و مزايا و ۱۵ میلیون دلار برای شروع برنامه مورد نیاز است.</p> <p>۲ - تغییر شکل کتابخانه به یک مرکز اطلاع رسانی قرن بیست و یکم کمک بودجه های سرمایه‌ای ایالتی برای افزایش بودجه با کمک بودجه های سرمایه‌ای ایالتی برای چندین دوره دو ساله آینده. هزینه: ۲۰ میلیون دلار هزینه شروع طرح به علاوه ۷/۵ میلیون دلار اکتسابی مستمر برای ۵ سال آینده.</p> <p>۳ - پذیرش رقابتی دانشجویان در طول سال اعم از جدیدالورودها و کالیه دانشجویان انتقالی طرف ۳ سال آینده. اجراء: شروع پذیرش انتخابی برای دانشجویان انتقالی و آنهایی که در سه ماهه زمستان و بهار مورد پذیرش قرار گرفته‌اند. بالا بردن سطح روابط با کانونهای محلی بمنظور ورود دانشجویان سال دوم دوره های مقدماتی عالی. هزینه: تعیین دقیق بار مالی این تغییرات را مشکل می‌توان پیش بینی نمود. کمیته مدیریت نام نویسی تعدادی ستاربوي جايگرین بمنظور مدل قرار دادن تاثير این تغییرات تهیه نمود.</p>	<p>هدف: هدف این دانشگاه بهبود آسایش برای مردم اوهايو و نیز جامعه‌ی جهانی از طریق خلق و ترویج داشت است.</p> <p>ارزش‌های محوری</p> <ul style="list-style-type: none"> - به دنبال علم برای علم. - ایجاد عشقی همیشگی در دانشجویان نسبت به امر یادگیری. - کشفیاتی که دنیا را یک محیط بهتر برای زندگی بنماید. - استقبال و یادگیری از تنوع نظرات و فرهنگ‌ها. - گشودن در جهان به سوی دانشجویان. <p>اهداف و تقدم‌های راهبردی</p> <ul style="list-style-type: none"> - استخدام اعضاء هیأت علمی با کیفیت در سطح جهانی. - توسعه برنامه های آموزشی (آکادمیک) تا رسیدن به تراز اول دانشگاه‌های دولتی کشور. - بهبود کیفیت در زمینه های آموزش و فراگیری (Teaching and Learning). <p>ارتقای سطح دانشجویان و کیفیت بهتر ارائه خدمات به دانشجویان.</p> <p>ایجاد جامعه دانشگاهی با تنوع فرهنگی.</p> <p>- کمک به ساخت آینده ایالت اوهايو.</p>

روش پژوهش

روش پژوهش در این تحقیق مراجعه مستقیم به مصادیق و نمونه های موجود از بیانیه‌ی چشم انداز دانشگاه‌ها و دقت در متن آن‌ها بوده است. در این مقاله بیانیه‌ی چشم انداز یا رسالت ۳۰ دانشگاه از نقاط مختلف جهان مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته‌اند (جدول ۴).^۱ دانشگاه‌های مورد بررسی، از مجموعه‌ای از دانشگاه‌های معتبر در اقصی نقاط جهان که واجد بیانیه‌ی اهداف و چشم انداز بوده و آن را در سایت‌های اطلاع رسانی ارائه نموده بودند انتخاب شده‌اند. دانشگاه‌ها به گونه‌ای انتخاب شده‌اند که الف- تا حد ممکن جزو دانشگاه‌های معتبر بوده (جزو دانشگاه‌های رتبه ممتاز و یا دانشگاه‌های عمدۀ پایتحث کشورها باشند)، ب- حتی المقدور از نقاط مختلف جهان بوده (منتخب از قاره‌های آسیا- ۷ مورد، آمریکای شمالی و جنوبی- ۹ مورد، آفریقا، -۴ مورد، اقیانوسیه- ۴ مورد و اروپا- ۶ مورد)، وج- در نهایت واجد بیانیه‌ی چشم انداز مکتوب و قابل دسترس (در سایت‌های اطلاع رسانی) باشند. از آنجا که هدف اصلی مقاله، شناخت بهتر بیانیه‌های چشم انداز و عنوان بندی و دسته بندی کلی آن‌ها بوده لذا نمونه‌ها و یا جامعه‌آماری از نقاط مختلف جهان انتخاب شده‌اند که تا حد امکان تنوع آراء را دربرگیرند. بدین ترتیب مطالعه تطبیقی بیانیه‌های ارائه شده در کشورها یا قاره‌های مختلف مدنظر نبوده است.^۲ کلیه مطالب جمع آوری شده در این تحقیق از اطلاعات ارائه شده در سایت‌های اطلاع رسانی (سال ۲۰۰۷ م.) دانشگاه‌های مورد مطالعه برداشت گردیده است.

^۱ مواد خام این مقاله از دفتر دوم گزارش برنامه راهبردی دانشگاه بعلی سینا/همدان که توسط مهندسین مشاور نقش (۱۳۸۶) تهیه شده استخراج شده است.

^۲ مراحل آتی تحقیق می‌تواند به صورت یک مطالعه تطبیقی جهت مقایسه تفاوت بیانیه‌ی چشم انداز دانشگاه‌ها در قاره‌ها یا کشورهای مختلف با وضعیت آموزشی متفاوت باشد.

جدول شماره ۴. فهرست الفبائی دانشگاه‌ها یا مؤسسات آموزش عالی که بیانیه‌ی آن‌ها در این مقاله مورد بررسی قرار گرفته است.

ردیف	دانشگاه یا مؤسسه‌ی آموزش عالی	کشور	ردیف	دانشگاه یا مؤسسه‌ی آموزش عالی	کشور
۱	آدلاپد	استرالیا	۱۶	فرانکفورت	آلمان
۲	آزاد ایندیرا گاندی	هندوستان	۱۷	فنی خاورمیانه	ترکیه
۳	آفریقای جنوبی	آفریقای جنوبی	۱۸	فنی کورتین	استرالیا
۴	آکسفورد	انگلستان	۱۹	فنی کوئینزلند	استرالیا
۵	آکسفورد بروکس	انگلستان	۲۰	کالیفرنیا	ایالات متحده
۶	استانفورد	ایالات متحده	۲۱	کلگری	کانادا
۷	اسکندریه	مصر	۲۲	کمبریج	انگلستان
۸	اندونزی	اندونزی	۲۳	کیپ تاون	آفریقای جنوبی
۹	ایالتی اوهايو	ایالات متحده	۲۴	گروفیث	استرالیا
۱۰	ایالتی میشیگان	ایالات متحده	۲۵	مالایا	مالزی
۱۱	ایالتی واشنگتن	ایالات متحده	۲۶	ملک عبدالعزیز	عربستان
۱۲	بانکوک	تایلند	۲۷	منچستر	انگلستان
۱۳	پاناما	آمریکای لاتین	۲۸	موکادیشو	صومالی
۱۴	پرتلند	ایالات متحده	۲۹	مونرآل	کانادا
۱۵	تکنولوژی ماساچوست	ایالات متحده	۳۰	هیروشیما	ژاپن

به صورت خلاصه، در مرحله اول تحقیق متن بیانیه‌ی کلیه دانشگاه‌های اشاره شده از سایت‌های اطلاع رسانی برداشت گردیدند، سپس متون فوق با دقت مورد مطالعه قرار گرفته و از نظر محتوائی مورد بررسی قرار گرفتند و در مرحله‌ی آخر نیز متن بیانیه‌ها دسته بندی و در عناوین مرتبط طبقه بندی گردیدند.

همان‌گونه که در نمونه‌های ارائه شده در بخش اول مقاله نیز دیده شد، مطالب عنوان شده در بیانیه‌ی دانشگاه‌ها از نظر محتوائی (ساختار و نوع موضوعات) تفاوت هائی با یکدیگر دارند. طیف محتوائی مطالب ارائه شده در بیانیه‌ها از یک طرف موضوعات بسیار کلان و کیفی تا موضوعات بسیار تفصیلی و کمی و از طرف دیگر ایده آل‌های انسانی/ اجتماعی تا سیاست‌های اجرائی مرتبط با فعالیت‌های دانشگاهی را شامل می‌گردند. به منظور امکان بررسی بهتر

ابتدا متن بیانیه ها تجزیه گردیدند. لذا مطالب برداشت شده از بیانیه ها پس از بررسی و پالایش اضافات به صورت گزاره های مستقل (بدون تغییر یا حذف مطالب) استخراج و تفکیک گردیدند تا امکان دسته بندي محتوائی آن ها میسر گردد. در این مرحله حدود ۸۰۰ گزارهٔ مستقل از متن بیانیه دانشگاه های اشاره شده حاصل آمد. در ادامه، گزاره های به دست آمده با دقت مورد مطالعه قرار گرفتند تا بتوان آن ها را در دسته های مشابه قرار داد. بدین منظور گزاره ها از نظر محتوائی در طیفی از مطالب کلان و کیفی تا مطالب تفصیلی و کمی تفکیک و طبقه بندي گردیدند که نتایج حاصل از آن در ذیل ارائه می گردد. به منظور جلوگیری از اطالة کلام، از عبارت "دانشگاه ها" به جای عبارت "دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی" و نیز "دانشگاه های منتخب" به جای عبارت "دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی مورد مطالعه" استفاده گردیده است.

نتایج حاصل از بررسی بیانیه دانشگاه ها

همان گونه که اشاره شد، پس از تجزیه بیانیه دانشگاه ها به گزاره های مستقل (۸۰۰ گزاره)، این گزاره ها از نظر محتوائی در طیفی از مطالب کلان و کیفی تا مطالب تفصیلی و کمی طبقه بندي گردیدند. مطالب کلان و کیفی عمدتاً بیانگر چشم انداز های کلان و مطالب تفصیلی و کمی عمدتاً بیانگر سیاست های اجرائی دانشگاه ها بودند. پیرو این شناخت کلی، گزاره های مستقل از مطالب کلان و کیفی تا مطالب تفصیلی و کمی و در پنج دستهٔ عمدۀ آرمان ها، اهداف، ارزش ها، راهبردها و سیاست های اجرائی دسته بندي گردیدند. با توجه به حجم زیاد مطالب، در این مقاله تنها به بررسی گزاره های سه دستهٔ اول یعنی آرمان ها، اهداف و ارزش ها که جمعاً ۳۲۸ گزاره از ۸۰۰ گزاره را به خود اختصاص می دهند، خواهیم پرداخت.

الف- در مرور گزاره های مستخرج از بیانیه دانشگاه ها، دسته ای از گزاره ها، بیانگر "ایده آل ها" یا "اموریت های کلان" دانشگاه ها بودند که محققین نیز اصطلاحاً آن ها را "پنداره" یا "آرمان" دانشگاه ها می نامند. این گزاره ها گویای تصویر روشنی از آینده مبتنی بر کمال مطلوب (بسیار کمال گرا و حتی فراتر از دست یافت های بشر) هستند که به نگارش درآمده باشند (کافمن، ۱۳۷۴، ص ۱۰۷ الی ۱۲۱). بدین ترتیب "آرمان" دانشگاه ها معمولاً ایده آلتی،

کلان، بسیار کیفی و گاه خیالی می‌نماید. در مراجعه به متن بیانیه‌ی دانشگاه‌های منتخب گزاره‌های آرمان معمولاً^۱ در ابتدائی ترین بخش‌های متن بیانیه‌ها تحت عنوانی چون آرمان یا پنداره^۲، چشم انداز^۳ و شعار^۴ ارائه گردیده بودند. از مجموع گزاره‌های بررسی شده، جمعاً ۵۱ گزاره (حدود ۶٪ از کل گزاره‌ها) به عنوان گزاره‌های "آرمان" شناسائی شدند که تنها نمونه‌هایی از آن‌ها جهت ملاحظه‌ی خوانندگان محترم در جدول ۲ گزاره‌ای ۵۱ گزاره متعلق به ۲۴ دانشگاه از ۳۰ دانشگاه منتخب بودند (یعنی به طور متوسط ۲ گزاره برای هر دانشگاه^۵). دقیقت در محتوای متن گزاره‌های آرمان معلوم نمود که موضوعات مطرح در آن‌ها را نیز می‌توان حداقل در سه موضوع کلان زیر طبقه‌بندی کرد (جدول ۵):

- ۱ آرمان‌های مرتبط با "اعتلای بشریت و جامعه (کشور و جهان)"؛
- ۲ آرمان‌های مرتبط با "اعتلای علم و دانش"؛
- ۳ آرمان‌های مرتبط با "شهرت و اعتلای موقعیت دانشگاه یا مؤسسه آموزش عالی"؛

جدول شماره ۵. نمونه‌هایی از گزاره‌های "آرمان" از بیانیه‌ی دانشگاه‌های مختلف.

ردیف	دانشگاه/ مؤسسه‌ی آموزش عالی	آرمان	محورهای موضوعی
۱	ایالتی اوهاپو (ایالات متحده)	جستجو برای کشفیاتی که دنیا را محیطی بهتر برای زندگی نماید.	اعتلای بشریت و جامعه
۲	مالایا (مالزی)	دستیابی به آرمان‌های ملت و بشریت.	اعتلای بشریت و جامعه
۳	گریفیث (استرالیا)	کمک به برقراری اجتماعی پایدار، عادل و سالم.	اعتلای بشریت و جامعه
۴	آزاد ایندیرا گاندی	[مشارکت در] توسعه ملی.	اعتلای بشریت و جامعه

^۱ Vision.

^۲ Goal.

^۳ Mission.

^۴ Motto.

^۵ شش دانشگاه اسکندریه، بانکوک، کالیفرنیا، کیپ تاون، موگادیشو و مؤسسه تکنولوژی ماساچوست از میان دانشگاه‌های منتخب، گزاره‌ای با مفهوم "آرمان" ارائه نداده بودند.

		(هندوستان)	
۵	دانشگاهی پیشرو به واسطه برتری علمی.	پاناما (آمریکای لاتین)	اعتلای علم و دانش
۶	تبدیل شدن به یک دانشگاه بی نظیر تحقیقاتی در جهان.	هیروشیما (ژاپن)	اعتلای علم و دانش
۷	تفوق و برتری آموزشی (آکادمیک).	کمبریج (انگلستان)	اعتلای علم و دانش
۸	افزایش شهرت بین المللی دانشگاه.	مونرآل (کانادا)	اعتلای موقعیت مؤسسه
۹	یکی از ۲۵ دانشگاه برتر دنیا.	منچستر (انگلستان)	اعتلای موقعیت مؤسسه
۱۰	نهادی مطرح در سطح بین المللی.	آدلاید (استرالیا)	اعتلای موقعیت مؤسسه

با شناسائی سه موضوع کلان اشاره شده در گزاره های آرمان، ۵۱ گزاره آرمان استخراج شده از بیانیه دانشگاهها در سه محور موضوعی فوق طبقه بنده و در جدول ۶ ارائه گردیدند. نتایج حاصل از بررسی جدول ۶ به شرح زیر است:

- با دقت در دو ردیف آخر جدول، جمع کل گزاره ها در هر موضوع (بین ۱۶ الی ۱۸ مورد) یا جمع تعداد دانشگاههایی که در هر موضوع گزاره ای ارائه داده اند (۱۳ الی ۱۴ مورد) اختلاف چندانی دیده نمی شود، یعنی سه موضوع کلان معروفی شده در آرمان ها تفاوت چندانی با یکدیگر نمی کنند، بلکه آنچه مهم است انتخاب مناسب آرمان با توجه به شرائط موجود و ایده آل های دانشگاه است.

- با دقت در ستون انتهائی یعنی جمع گزاره ها، اکثر دانشگاهها (۱۷ مورد از ۲۴ مورد) تنها یک یا دو گزاره آرمانی ارائه داده و تنها ۷ دانشگاه دارای سه یا چهار گزاره آرمانی بودند، یعنی دانشگاهها در ارائه گزاره آرمان کمیت گران بوده و به دنبال ارائه گزاره های متعدد نیستند. این بدان معنی می تواند باشد که تعدد گزاره های آرمان چندان اهمیتی ندارد، بلکه آنچه مهم است، انتخاب درست آن هاست.

- با دقت مجدد در ستون انتهائی مشاهده می گردد که نیمی از دانشگاهها (۱۲ مورد از ۲۴ مورد) آرمان خود را تنها در یکی از سه موضوع اشاره شده، ۷ دانشگاه در دو موضوع و تنها ۵ دانشگاه در هر سه موضوع طرح نموده اند، یعنی دانشگاهها بیشتر معتقد به انتخاب یک نوع آرمان یا ایده آل هستند. این ممکن است بدان معنی باشد که اکثر دانشگاهها لزوماً خواستار

دستیابی به تنوعی از ایده‌آل‌ها و آرمان‌ها نبوده و یا جهت اطمینان از حصول به هدف تنها یک مسیر مشخص را برای آینده خود انتخاب می‌نمایند.

جدول شماره ۶. طبقه‌بندی گزاره‌های ارائه شده در محورهای موضوعی آرمان‌ها.

ردیف	دانشگاه/ مؤسسه‌ی آموزش عالی	اعتلای جامعه	اعتلای علم	اعتلای مؤسسه	جمع گزاره‌ها
۱	فنی خاورمیانه (ترکیه)	۲			۲
۲	پرتلند (ایالات متحده)	۲			۲
۳	گریفیث (استرالیا)	۱			۱
۴	آزاد ایندیرا گاندی (هند)	۱			۱
۵	استانفورد (ایالات متحده)	۱			۱
۶	کمبریج (انگلستان)		۳		۳
۷	ایالتی واشنگتن (ایالات متحده)		۲		۲
۸	آکسفورد بروکس (انگلستان)		۱		۱
۹	فنی کورتبین (استرالیا)			۱	۱
۱۰	فنی کوئینزلند (استرالیا)			۱	۱
۱۱	کلگری (کانادا)			۱	۱
۱۲	مونرآل (کانادا)			۱	۱
۱۳	آفریقای جنوبی (آفریقای جنوبی)	۱	۱		۲
۱۴	پاناما (آمریکای لاتین)	۱	۱		۲
۱۵	ملک عبدالعزیز (عربستان سعودی)	۱	۱		۲
۱۶	منچستر (انگلستان)		۱	۲	۳
۱۷	آکسفورد (انگلستان)		۱	۱	۲
۱۸	آدلاید (استرالیا)		۱	۱	۲
۱۹	فرانکفورت (آلمان)		۱	۱	۲
۲۰	هیروشیما (ژاپن)	۱	۱	۱	۳
۲۱	اندونزی (اندونزی)	۱	۱	۱	۴
۲۲	ایالتی میشیگان (ایالات متحده)	۱	۲	۱	۴
۲۳	مالایا (مالزی)	۱	۱	۲	۴
۲۴	ایالتی اوهایو (ایالات متحده)	۱	۱	۲	۴
۵۱	جمع کل گزاره‌ها	۱۷	۱۸	۱۶	۵۱
	جمع دانشگاه‌ها	۱۴	۱۴	۱۳	۲۴

ب- دسته دیگری از گزاره ها، بنظر منتخبی از "اهداف" مرتبط با عملکرد دانشگاهها بودند. این گزاره ها معمولاً در ادامه گزاره های قبل و تحت عنوانی چون اهداف کلان یا خرد^۱، مأموریت^۲ و مقصود^۳ ارائه گردیده بودند. "اهداف" دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی معمولاً در قالب گزاره هائی کلان و کیفی (اما ملموس تر و قابل دسترس تر از آرمان ها) و مرتبط با وظائف آموزش عالی در ابعاد مختلف آموزشی، پژوهشی یا خدماتی ارائه می گردند. محققین ضمن کمی تر دانستن هدف از آرمان، معقد هستند که هدف از یک طرف با توجه به آرمان و از سوی دیگر با توجه به امکانات و توانایی های بالقوه تعیین می گردد (کافمن، ۱۳۷۴: ۱۹۴ الی ۲۰۳). در برنامه ریزی دانشگاه، تدوین اهداف از آن جهت که رفتار یا وضعیت عوامل دانشگاهی و سازمان دانشگاه را برای آینده ای نزدیک یا دور نشان می دهد به مراتب از رسالت ها [آرمان ها] ملموس تر است (یمنی، ۱۳۸۲: ۹۸).

از مجموع گزاره های بررسی شده، جمعاً ۱۹۶ گزاره (حدود ۲۵٪) به عنوان گزاره های "هدف" شناسائی شدند که نمونه هائی از آن ها در جدول ۷ ارائه گردیده است. این ۱۹۶ گزاره متعلق به ۳۰ دانشگاه منتخب بود (یعنی به طور متوسط نزدیک به ۶/۵ گزاره به ازاء هر دانشگاه) و در کل هیچ دانشگاهی در نمونه ها یافت نشد که در بیانیه خود گزاره ای با مفهوم "هدف" ارائه نکرده باشد. مقایسه میان گزاره های هدف و آرمان نشان می دهد که دانشگاهها نزدیک به چهار برابر گزاره های آرمان گزاره هدف ارائه نموده اند. بدین ترتیب دانشگاهها به ازاء هر یک گزاره آرمان بین سه الی چهار گزاره هدف بیان کرده اند. این خود بیانگر کمی تر شدن گزاره های هدف نسبت به آرمان است.

دقت در محتوای متن گزاره های "هدف" نشان داد که موضوعات مطرح در آن ها را نیز می توان حداقل در چهار محور موضوعی کلان زیر طبقه بینی نمود (جدول ۷):

- ۱ اهداف مرتبط با آموزش و برنامه آموزشی؛
- ۲ اهداف مرتبط با پژوهش و تولید علم؛
- ۳ اهداف مرتبط با ارائه خدمت به جامعه؛
- ۴ اهداف مرتبط با مدیریت، هدایت و اداره دانشگاه؛

¹ Objectives, Aims, Goals.

² Mission, Assignment.

³ Purpose.

جدول شماره ۷. نمونه هائی از گزاره‌های "هدف" از بیانیه‌ی دانشگاه‌های مختلف.

ردیف	دانشگاه/ مؤسسه‌ی آموزش عالی	اهداف	محورهای موضوعی
۱	فنی خاورمیانه (ترکیه)	رویکرد تدریس میان رشته‌ای.	آموزش و برنامه‌آموزشی
۲	پرتلند (ایالات متحده)	دگرگون کردن تعلیم و تربیت آموزشی در سطح کارشناسی.	آموزش و برنامه‌آموزشی
۳	اسکندریه (مصر)	مولد دانش جدید.	تولید علم و پژوهش
۴	ملک عبدالعزیز (عربستان سعودی)	تفوق و برتری برنامه‌های پژوهشی.	تولید علم و پژوهش
۵	ماساچوست (ایالات متحده)	ارائه سرویس و خدمات برای همه افراد جامعه.	خدمت به جامعه
۶	پاناما (آمریکا)	بستری همیشگی برای پاسخ‌گوئی به تقاضاهای اجتماعی کشور.	خدمت به جامعه
۷	فرانکفورت (آلمان)	برقراری پیوند بین فعالیت‌های دانشگاهی.	مدیریت و هدایت دانشگاه
۸	مالایا (مالزی)	مدیریت کارآمد، مبتکرانه و معهد.	مدیریت و هدایت دانشگاه

با شناسائی چهار موضوع کلان اشاره شده، ۱۹۶ گزاره هدف استخراج شده از بیانیه‌ی دانشگاه‌هادر چهار محور موضوعی فوق طبقه بندی و در جدول ۸ ارائه گردیدند. نتایج حاصل از بررسی جدول ۸ به شرح زیر است:

- با دقت در ردیف جمع کل گزاره‌ها، جمع تعداد گزاره‌ها در موضوعات مختلف بین ۳۴ الی ۶۸ مورد متغیر است، یعنی از نظر دانشگاه‌ها برخی موضوعات نسبت به موضوعات دیگر اولویت داشته‌اند. تعداد ۲۸ دانشگاه از ۳۰ دانشگاه منتخب (بیش از ۹۳٪) جمعاً ۶۸ گزاره در موضوع "آموزش و برنامه‌آموزشی" ارائه نموده‌اند (به طور متوسط حدود ۲/۴ گزاره به ازاء هر دانشگاه). این می‌تواند به این معنی باشد که موضوع "آموزش و برنامه‌آموزشی" مهمترین هدف دانشگاه‌ها می‌باشد. موضوعات دیگر به ترتیب اولویت شامل "مدیریت و هدایت دانشگاه" با ۵۵ گزاره توسط ۲۲ دانشگاه (حدود ۲/۵ گزاره به ازاء هر دانشگاه)، "خدمت به

جامعه" با ۳۹ گزاره توسط ۲۴ دانشگاه (حدود ۱/۶ گزاره به ازاء هر دانشگاه) و "تولید علم و

پژوهش" با ۳۴ گزاره توسط ۲۳ دانشگاه (حدود ۱/۵ گزاره به ازاء هر دانشگاه) می باشد.

- با دقت در ستون انتهائی جمع گزاره ها، اکثر دانشگاه ها (۲۴ مورد از ۳۰ مورد) بیش از ۴ گزاره هدف داشته اند و تنها ۲ دانشگاه دارای یک یا دو گزاره هدف بوده اند. بعلاوه در ستون جمع موضوع، ۱۴ دانشگاه (نزدیک به نیمی از موارد) در هر چهار محور موضوعی و ۱۱ دانشگاه نیز در سه محور موضوعی هدف ارائه نموده اند. تنها ۲ دانشگاه در یک محور موضوعی هدف داشته اند. بدین ترتیب، اکثر دانشگاه ها تلاش نموده اند که در اغلب موضوعات کلان اشاره شده، گزاره ای ارائه نمایند. این بدان معنی می تواند باشد که اهداف اشاره شده، همگی از اهمیت و اولویت بالائی برخوردار هستند.

جدول شماره ۸. طبقه بندي گزاره های ارائه شده در دسته های چهارگانهی موضوعی اهداف.

ردیف	دانشگاه/ مؤسسهی آموزش عالی	آموزش و برنامه آموزشی	مدیریت و هدایت دانشگاه	خدمت به جامعه	تولید علم و پژوهش	جمع موضوع	جمع گزاره ها
۱	فرانکفورت (آلمان)	۴	۳	۲	۳	۴	۱۲
۲	فنی کوئینزلند (استرالیا)	۳	۴	۳	۲	۴	۱۲
۳	پرتلند (ایالات متحده)	۳	۴	۲	۱	۴	۱۰
۴	اسکندریه (مصر)	۳	۳	۱	۱	۴	۸
۵	کالیفرنیا (ایالات متحده)	۲	۳	۲	۱	۴	۸
۶	آفریقای جنوبی (آفریقای جنوبی)	۲	۲	۳	۱	۴	۸
۷	فنی خاورمیانه (ترکیه)	۲	۳	۱	۲	۴	۸
۸	آکسفورد (انگلستان)	۴	۱	۱	۱	۴	۷
۹	کمبریج (انگلستان)	۲	۳	۱	۱	۴	۷
۱۰	پاناما (آمریکای لاتین)	۳	۱	۱	۱	۱	۶
۱۱	مالایا (مالزی)	۱	۲	۱	۱	۴	۶
۱۲	ایالتی اوهایو (ایالات متحده)	۱	۳	۱	۱	۴	۶
۱۳	آدلاید (استرالیا)	۱	۲	۱	۱	۴	۵
۱۴	م.ت. ماساچوست (ایالات متحده)	۱	۱	۱	۱	۲	۵
۱۵	آزاد ایندیرا گاندی (هند)	۵	۵		۲	۳	۳
۱۶	منچستر (انگلستان)	۲	۳	۴		۳	۹
۱۷	هیروشیما (ژاپن)	۳	۲	۲		۳	۸
۱۸	گریفت (استرالیا)	۳	۲		۱	۳	۶

۶	۳		۱	۳	۲	آکسفورد بروکس (انگلستان)	۱۹
۵	۳		۱	۱	۳	کلکری (کانادا)	۲۰
۵	۳	۲	۲		۱	بانکوک (تایلند)	۲۱
۵	۳	۱	۲		۲	کیپ تاون (آفریقای جنوبی)	۲۲
۴	۳		۱	۱	۲	ایالتی میشیگان (ایالات متحده)	۲۳
۴	۳	۱	۱	۲		ملک عبدالعزیز (عربستان سعودی)	۲۴
۳	۳	۱	۱		۱	مونرآل (کانادا)	۲۵
۹	۲			۳	۶	ایالتی واشنگتن (ایالات متحده)	۲۶
۵	۲		۲		۳	موگادیشو (صومالی)	۲۷
۴	۲	۲			۲	اندونزی (اندونزی)	۲۸
۲	۱	۲				فنی کورتین (استرالیا)	۲۹
۱	۱				۱	استانفورد (ایالات متحده)	۳۰
۱۹۶	۹۵	۳۴	۳۹	۵۵	۶۸	جمع کل گزاره‌ها	
۳۰	۳۰	۲۳	۲۴	۲۲	۲۸	جمع دانشگاه‌ها	
۶/۵	۳/۲	۱/۵	۱/۶	۲/۵	۲/۴	معدل تعداد گزاره	

البته موارد خاص جالب توجه دیگری نیز در جدول ۸ قابل مشاهده است. به عنوان مثال دانشگاه ایالتی واشنگتن (ردیف ۲۶) دارای ۹ گزاره هدف است که همگی آن‌ها تنها در دو محور موضوعی "آموزش و برنامه آموزشی" و "مدیریت و هدایت دانشگاه" ارائه گردیده‌اند. در میان کل دانشگاه‌ها بیشترین تعداد گزاره در یک موضوع متعلق به همین دانشگاه یعنی تعداد ۶ گزاره در موضوع "آموزش و برنامه آموزشی" می‌باشد. مورد خاص دیگر مربوط به دانشگاه استانفورد (ردیف ۳۰) است که تنها یک گزاره هدف در محور "آموزش و برنامه آموزشی" ارائه نموده است. این دانشگاه در بخش قبل نیز تنها یک آرمان در زمینه "اعتلای جامعه" ارائه نموده بود.

ج- دسته دیگری از گزاره‌ها به نوعی گزیده ای از "اصول"، "اخلاقیات" یا "ارزش‌های انسانی، اجتماعی یا فرهنگی" بوده و بیشتر متوجه موضوعات پرورشی و عمومی (تا تخصصی) بودند. "ارزش‌ها" معمولاً با گزاره‌های کیفی، ایده‌آل‌هایی را مرتبط با اصول و اخلاقیات فردی، اجتماعی و پرورشی انسان ارائه می‌نمایند. جهت توضیح بیشتر ارائه‌ی نمونه‌هایی از این گزاره‌ها را می‌توان در اصول و مبانی ارزش‌های اسلامی دانشگاه‌های کشور که

در گزارش "اصول حاکم بر دانشگاه اسلامی" (وزارت فرهنگ و آموزش عالی، ۱۳۷۷) تدوین گردیده مشاهده نمود.

در بررسی بیانیه‌ی دانشگاه‌ها، این گزاره‌ها گاه پیش از گزاره‌های آرمان یا بعد از آن و گاه درآمیخته با گزاره‌های آرمان یا اهداف و یا مستقل از آن‌ها و بیشتر تحت عنوانی چون ارزش‌ها^۱، اصول^۲ و باورها^۳ ارائه گردیده بودند. از مجموع گزاره‌های بررسی شده، جمعاً ۸۱ گزاره (حدود ۱۰٪ از کل گزاره‌ها) به عنوان گزاره‌های "ارزش" شناسائی شدند که نمونه هایی از آن‌ها در جدول ۹ ارائه گردیده است. این ۸۱ گزاره متعلق به ۲۴ دانشگاه بودند (یعنی به طور متوسط بیش از ۳ گزاره به ازاء هر دانشگاه)^۴.

جدول شماره ۹. نمونه هایی از گزاره‌های "ارزش" از بیانیه‌ی دانشگاه‌های مختلف.

ردیف	دانشگاه/ مؤسسه آموزش عالی	ارزش‌ها	محورهای موضوعی
۱	اسکندریه (مصر)	پرورش اعتماد به نفس و شجاعت عمل در دانشجویان.	اعتماد به نفس
۲	استانفورد (ایالات متحده)	تشویق جرأت و شهامت در همه کارها.	اعتماد به نفس
۳	پرتلند (ایالات متحده)	ایفای نقش به عنوان شهروندی مستول و عضوی از جامعه جهانی.	احساس مستولیت
۴	آکسفورد بروکس (انگلستان)	دلسوzi در کار.	احساس مستولیت
۵	مالایا (مالزی)	ترویج ارزش‌های والای انسانی.	اخلاق و کمالات انسانی
۶	فنی خاور میانه (ترکیه)	تریبیت انسان های بای لیاقت.	اخلاق و کمالات انسانی
۷	گریفیث (استرالیا)	پرورش خلاقیت.	خلاقیت و تفکر
۸	هیروشیما (ژاپن)	تریبیت انسان های همه جانبه و چندبعدی.	خلاقیت و تفکر

^۱ Values.

^۲ Principles.

^۳ Beliefs.

^۴ شش دانشگاه (آکسفورد، ایالتی میشیگان، پاناما، ملک عبدالعزیز، منچستر و مونرآل) گزاره‌ای با مفهوم "ارزش" ارائه نداده بودند.

۹	آزادی تفکر و بیان، ...	آزادی بیان، پرسش و تفحص.	آدلاید (استرالیا)
۱۰	آزادی تفکر و بیان، ...	استقبال و یادگیری از تنوع نظرات و فرهنگ‌ها.	ایالتی اوهایو (ایالات متحده)
۱۱	آزادی تفکر و بیان، ...	دانشگاهی مدنی و خالی از تعصب.	فرانکفورت (آلمان)
۱۲	آزادی تفکر و بیان، ...	گشودن در جهان به سوی دانشجویان.	ایالتی اوهایو (ایالات متحده)
۱۳	برابری اجتماعی	برابری و عدالت اجتماعی.	گرفیث (استرالیا)
۱۴	برابری اجتماعی	دوری از تبعیض.	کمبریج (انگلستان)
۱۵	میراث فرهنگی	حفظ و انتقال میراث فرهنگی به دانشجویان و به جامعه.	بانکوک (تایلند)
۱۶	میراث فرهنگی	حفظ میراث فرهنگی ملی.	موگادیشو (صومالی)
۱۷	موارد دیگر	کار تیمی؛ ارزش گذاردن به روحیه جمعی و رای دغدغه‌های شخصی.	واشنگن
۱۸	موارد دیگر	شایسته سalarی (مدیریت توسط افراد لایق).	مالایا (مالزی)

دقت در محتوای متن گزاره‌های "ارزش" نشان داد که موضوعات مطرح در آن‌ها حداقل در هفت محور اصلی زیر قابل طبقه‌بندی می‌باشند (جدول ۹):

- ۱ آزادی تفکر و بیان، تنوع عقاید و دوری از تعصب؛
 - ۲ برابری حقوق و عدالت اجتماعی؛
 - ۳ پرورش ذهن متفکر، خلاق و حقیقت جو؛
 - ۴ پرورش اعتماد به نفس، جسارت و جستجو گری (خصوصاً در فراگیری دانش)؛
 - ۵ تقویت احساس مسئولیت و تعهد نسبت به جامعه؛
 - ۶ توجه به اخلاق، کمالات انسانی و کار متعالی؛
 - ۷ ارزش نهادن به میراث فرهنگی و تاریخی؛
- دیگر موارد محدود نیز چون تکیه بر کار گروهی یا استفاده از افراد لایق و شایسته سalarی نیز دیده می‌شدند.

در ادامه و با شناسائی هشت موضوع کلان اشاره شده، ۸۱ گزاره ارزش استخراج شده از بیانیه‌ی دانشگاه‌هادر هفت محور موضوعی فوق طبقه‌بندی و در جدول ۱۰ ارائه گردیدند.

نتایج حاصل از بررسی جدول ۱۰ به شرح زیر است:

- با دقت در ردیف جمع کل گزاره‌ها، جمع تعداد گزاره‌ها در موضوعات مختلف بین ۵ الی ۱۶ مورد متغیر است، یعنی از نظر دانشگاه‌ها برخی موضوعات نسبت به موضوعات دیگر اولویت داشته‌اند. تعداد ۱۳ دانشگاه از ۲۴ دانشگاه منتخب (بیش از نیمی از دانشگاه‌ها) جمعاً ۱۶ گزاره در موضوع "آزادی تفکر و بیان، تنوع عقاید و دوری از تعصب" ارائه نموده‌اند (به طور متوسط حدود ۱/۲ گزاره به ازاء هر دانشگاه). موضوعات دیگر به ترتیب اولویت شامل "برابری حقوق و عدالت اجتماعی" و "پرورش ذهن متفکر، خلاق و حقیقت جو" هر دو با ۱۲ گزاره توسط ۹ دانشگاه (حدود ۱/۳ گزاره به ازاء هر دانشگاه)، "توجه به اخلاق، کمالات انسانی و کار متعالی" با ۱۱ گزاره توسط ۹ دانشگاه (حدود ۱/۲ گزاره به ازاء هر دانشگاه)، "پرورش اعتماد به نفس، جسارت و جستجو گری" با ۱۱ گزاره توسط ۸ دانشگاه (حدود ۱/۴ گزاره به ازاء هر دانشگاه)، "تقویت احساس مسئولیت و تعهد نسبت به جامعه" با ۹ گزاره توسط ۸ دانشگاه (حدود ۱/۱ گزاره به ازاء هر دانشگاه) و "ارزش نهادن به میراث فرهنگی و تاریخی" با ۵ گزاره توسط ۵ دانشگاه (یعنی ۱ گزاره به ازاء هر دانشگاه) می‌باشد.
- با دقت در ستون آخر یعنی جمع گزاره‌ها، نزدیک به نیمی از دانشگاه‌ها (۱۱ مورد از ۲۴ مورد) یک یا حداقل دو گزاره ارزش ارائه نموده‌اند. بعلاوه در ستون جمع موضوع نیز نیمی از دانشگاه‌ها (۱۲ مورد از ۲۴ مورد) در یک یا حداقل دو موضوع گزاره‌ای ارائه نموده‌اند. هیچ دانشگاهی در همه محورهای موضوعی گزاره ارائه ننموده و تنها نیمی از دانشگاه‌ها در بیش از نیمی از موضوعات گزاره ارزش ارائه نموده‌اند. بدین ترتیب اکثر دانشگاه‌ها منتخبی از گزاره‌های ارزش را انتخاب کرده‌اند. این بدان معنی می‌تواند باشد که ارزش‌ها نیز همچون آرمان‌ها به صورت محدود انتخاب می‌شوند.
- البته موارد خاص قابل توجه دیگری نیز در جدول ۱۰ قابل رویت است. به عنوان مثال، موضوع "ارزش نهادن به میراث فرهنگی و تاریخی" عمدهاً توسط دانشگاه‌های آسیائی و آفریقائی مورد توجه قرار گرفته است. یا تنها ارزش منتخب دانشگاه آزاد ایندیرا گاندی (هندوستان) "برابری حقوق و عدالت اجتماعی" است. بنظر می‌رسد که دانشگاه‌ها متناسب

با تفکرات و عقاید خود ممکن است موضوع یا موضوعاتی محدود از میان "ارزش‌ها" و "اصول بنیادی" را در بیانیه‌ی چشم انداز خود مورد توجه قرار دهن.

جدول شماره ۱۰. طبقه بندی گزاره‌های ارائه شده در دسته‌های هفت گانه موضوعی ارزش‌ها.

ردیف	دانشگاه/ مؤسسه آموزش عالی	اصول بنیادی	تئوری و مبانی	اصول اخلاقی و انسانی	اصول اقتصادی و اجتماعی	اصول فناوری و علمی	اصول امنیتی و ایمنی	اصول اخلاقی و انسانی	اصول اقتصادی و اجتماعی	اصول فناوری و علمی	اصول امنیتی و ایمنی	اصول بنیادی	تئوری و مبانی	اصول اخلاقی و انسانی	اصول اقتصادی و اجتماعی	اصول فناوری و علمی	اصول امنیتی و ایمنی	اصول بنیادی	تئوری و مبانی	اصول اخلاقی و انسانی	اصول اقتصادی و اجتماعی	اصول فناوری و علمی	اصول امنیتی و ایمنی		
۱	آزاد ایندیرا گاندی (هند)											۱													
۲	کلگری (کانادا)											۱													
۳	اندونزی (اندونزی)																								
۴	موگادیشو (صومالی)																								
۵	استنفرورد (ایالات متحده)																								
۶	پرتلند (ایالات متحده)																								
۷	کمبریج (انگلستان)												۱		۱										
۸	فی خاورمیانه (ترکیه)																								
۹	تک. ماساچوست (ایالات)																								
۱۰	فرانکفورت (آلمان)																								
۱۱	هیروشیما (ژاپن)																								
۱۲	ایالی اوهايو (ایالات متحده)																		۲						
۱۳	پانکوک (تاїلند)																								
۱۴	آکسفورد بروکس (انگلستان)																								
۱۵	آفریقای جنوبی (آفریقای)																								
۱۶	کالیفرنیا (ایالات متحده)																								
۱۷	اسکندریه (مصر)																								
۱۸	فی کوئینزلند (استرالیا)																								
۱۹	آدلاید (استرالیا)																								
۲۰	گریفیث (استرالیا)																								
۲۱	فی کورنین (استرالیا)																								
۲۲	کیپ تاون (آفریقای جنوبی)																								
۲۳	ایالی واشنگتن (ایالات)																								
۲۴	مالایا (مالزی)																								
۲۵	جمع کل گزاره‌ها																								
۲۶	جمع دانشگاه‌ها																								
۲۷	معدل گزاره‌ها																								

د- دو دسته دیگر از گزاره ها، یکی اشاره به "راهبردها" و یا "سیاست های راهبردی"^۱ و دیگری اشاره به "سیاست های اجرائی"^۲ داشتند. مجموع گزاره های این دو دسته بالغ بر ۷۰ مورد می رسد که با توجه به حجم زیاد مطالب، بحث و گفتگوی تفصیلی راجع به آن ها به فرصت دیگری خواهیم سپرد. تنها به منظور روشن تر شدن تعاریف ارائه شده تا این مرحله توضیح خلاصه ای از این دسته گزاره ها نیز در اینجا ارائه می گردد. گزاره های "راهبرد" معمولاً مستقل از گزاره های سه دسته قبل و بیشتر تحت عنوانی چون راهبرد^۳، برنامه راهبردی^۴ و برنامه^۵ ارائه گردیده بودند. گزاره هایی چون "جذب دانشجویان با کیفیت بالا از انگلستان و دیگر نقاط جهان" در "بیانیه‌ی رسالت" دانشگاه آکسفورد (در جدول ۱)، یا "بازبینی و به روز کردن برنامه تحصیلی رشته های مختلف" تحت عنوان "چشم انداز ما" در دانشگاه پاناما (در جدول ۲) و یا "استخدام اعضاء هیئت علمی با کیفیت در سطح جهانی" تحت عنوان "اهداف و تقدم های راهبردی" دانشگاه اوهایو (در جدول ۳) جزو "راهبرد" دانشگاهها به حساب می آیند. گزاره های "سیاست های اجرائی" معمولاً در ادامه گزاره های دسته قبیل یعنی گزاره های راهبردی و بیشتر تحت عنوانی چون برنامه عملیاتی^۶، نکات اجرائی^۷، سیاست های اجرائی^۸، دستورکار^۹ و اقدامات^{۱۰} ارائه گردیده بودند. گزاره هایی چون "استخدام ۱۲ عضو هیأت علمی با بیشترین توانائی ها و امتیازهای ویژه در تخصص هایشان، در ۳ الی ۵ سال آینده" یا "تغییر شکل کتابخانه به یک مرکز اطلاع رسانی قرن بیست و یکم ظرف ۵ تا ۱۰ سال آینده" زیر عنوان "سیاست های اجرائی" دانشگاه اوهایو (در جدول ۳) را جزو "سیاست های اجرائی" دانشگاهها می توان به شمار آورد. محققین "راهبردها" (استراتژی ها) را مجموعه حرکات و اقدامات اصلی برای دستیابی به اهداف و نیز

¹ Strategy.² Strategic Plan/Strategic Priorities.³ Plans/Top-level Plans.⁴ Action Plan.⁵ Implementation Points.⁶ Action Policies.⁷ Agenda.⁸ Actions.

"سیاست‌ها" را شرح کلی اقداماتی که بر اساس آن‌ها تصمیمات مربوط به راه‌های رسیدن به راهبردها (استراتژی‌ها)، مشخص می‌گردند، می‌دانند (پورظهیر، ۱۳۷۲).^۱

جمع بندی

همانگونه که در ابتدا نیز اشاره شد، هدف از نگارش این مقاله، ارائه تصویری کلی از بیانیه‌ی چشم انداز دانشگاه‌ها و تلاش به منظور شناخت بهتر آن‌ها بود. در این راه، محتوای مطالب ارائه شده در بیانیه‌ی دانشگاه‌ها به گزاره‌های مستقل تجزیه و از موضوعات کلان و کیفی تا تفصیلی و کمی حداقل در پنج عنوان کلی آرمان‌ها، اهداف، ارزش‌ها، راهبردها و سیاست‌های اجرائی طبقه‌بندی گردیدند. بیشترین تعداد گزاره‌ها (۴۷۰ مورد یعنی حدود ۵۹٪) متعلق به دو دسته راهبردها و سیاست‌های اجرائی و بقیه (۳۲۸ مورد یعنی حدود ۴۱٪) متعلق به سه دسته آرمان‌ها (۶٪)، اهداف (۲۵٪) و ارزش‌ها (۱۰٪) بود که با توجه به حجم زیاد مطالب، در این مقاله تنها امکان بررسی سه عنوان "آرمان‌ها"، "اهداف" و "ارزش‌ها" بدست آمد و صحبت راجع به عناوین دیگر به فرصت‌های بعدی سپرده شد.

نکات مهم حاصل از جستجوهای انجام شده را می‌توان در موارد زیر خلاصه نمود:

-۱ اکثر دانشگاه‌ها واجد آرمان هستند و آن را در اولین بخورد مخاطبین با بیانیه‌ی خود ارائه می‌نمایند. دانشگاه‌ها معمولاً آرمان‌های محدود و بعضاً واحد انتخاب می‌نمایند. به همین دلیل مطالبی نیز که با این عنوان در بیانیه‌ی دانشگاه‌ها ارائه می‌گردند، هم از نظر کمی و هم از نظر تنوع محدود می‌باشند. دانشگاه‌ها معمولاً "آرمان" خود را در یکی از محورهای "اعتلای مؤسسه"، "اعتلای جامعه و بشریت" و "اعتلای علم و دانش" انتخاب می‌نمایند.

-۲ همه دانشگاه‌ها در بیانیه‌ی خود واجد اهدافی هستند که معمولاً در ادامه آرمان‌ها ارائه می‌گردند. دانشگاه‌ها معمولاً اهداف نسبتاً متعددی در چهار محور اصلی مرتبط با وظائف آموزش عالی یعنی "آموزش"، "پژوهش"، "خدمت به جامعه" و "مدیریت دانشگاه" طرح می‌نمایند. در این میان موضوع "آموزش و برنامه آموزشی" مهمترین اولویت دانشگاه‌ها می‌باشد.

^۱ البته در بیانیه‌ی دانشگاه‌ها غیر از موارد اشاره شده گاه مطالبی در مورد خصوصیات یا ویژگی‌های دانشگاه یا روش‌های دستیابی به برنامه یا چشم انداز دانشگاه نیز به چشم می‌خورد که خارج از مباحث این مقاله است.

-۳ اکثر دانشگاهها واجد گزاره‌های از ارزش یا اصول بنیادی می‌باشند که آن‌ها را سرلوحه‌ی فعالیت‌های خود قرار می‌دهند. موضوعاتی که دانشگاه‌ها در این دسته از گزاره‌ها انتخاب می‌نمایند، نسبتاً متنوع می‌باشند. ارزش‌ها یا اصول بنیادی مورد توجه دانشگاه‌ها در ابعاد مختلف فردی و اجتماعی و عمده‌ای شامل موضوعاتی چون "ازادی تفکر و بیان"، "ازادی نوع عقاید"، "دوری از تعصب"، "برابری حقوق و عدالت اجتماعی"، "پرورش ذهن متفلکر، خلاق و حقیقت جو"، "توجه به اخلاق و کمال انسانی"، "پرورش اعتماد به نفس"، "جسارت و جستجوگری"، "پرورش حس مسئولیت و تعهد نسبت به جامعه" و "ارزش نهادن به میراث فرهنگی و تاریخی" می‌باشند.

روشن است که تأمل و جستجو در این گزاره‌ها می‌تواند لایه‌ها و زمینه‌های متنوع دیگری نیز پیدا کند. یکی از زمینه‌های تحقیق ممکن است تفصیل بیشتر در هر عنوان اصلی باشد. به عنوان مثال "اهداف" در بیانیه‌ی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (که در این گزارش نزدیک به ۲۰۰ گزاره را به خود اختصاص داده بود) خود می‌تواند محور بررسی مفصل دیگری باشد. زمینه‌ی دیگر تحقیق می‌تواند بررسی ارتباط محتوائی میان عناوین اصلی (آرمان‌ها، اهداف و) باشد. در این بررسی می‌توان ارتباط میان گزاره‌های مختلف در هر عنوان را از نظر میزان اتكا یا استقلال آن‌ها به یکدیگر مورد توجه قرار داد. تحقیق دیگر می‌تواند مطالعه‌ی تطبیقی میان مؤسسات مختلف آموزشی یعنی بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌های مؤسسات با یکدیگر از نظر نوع و محتوای بیانیه‌ها (آرمان‌ها، اهداف، ارزش‌ها، راهبردها و سیاست‌های اجرائی) باشد. در این تحقیق نیز ممکن است شباهت‌ها یا تفاوت‌های میان مؤسسات مختلف در نقاط مختلف جهان پیدا نمود که الگوهای مختلف تصمیم‌گیری را معلوم سازد.

بیانیه‌ی دانشگاه‌ها خود نشانگر این مطلب مهم است که دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به صورت هدفمند و برنامه‌ریزی شده به سوی آینده قدم بر می‌دارند. این مؤسسات اهداف و برنامه‌های آینده خود را در معرض دید همگان قرار می‌دهند تا بدینوسیله نه تنها در جذب افراد مناسب با نیازها و پیش‌بینی‌های خود اقدام نمایند بلکه همه خانواده خود را ملزم به انجام برنامه‌ها و دستیابی به اهداف تعیین شده نموده (به نوعی خود را در عمل انجام شده قرار می‌دهند) و عملکردشان را نیز در معرض قضاوت همگان قرار دهند.

دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی جهان با توجه به شرائط منحصر بفرد خود و نیز محیطی که در آن حضور دارند اقدام به تدوین بیانیه‌ی چشم انداز آینده شان می‌نمایند. لذا این مؤسسات، به منظور تدوین چنین بیانیه‌هایی، لازم است که شناخت هر چه بهتر از خود (گذشته و حال) و نیز شرائط جامعه‌ای که در آن حضور دارند را از واجبات مقدم بر چنین اقداماتی بدانند. این مؤسسات در صحنه‌ای رقابتی (جهت کسب موقعیت و تعریفی مستقل برای خود) قرار دارند. در صورت قرارگیری و حفظ این شرائط با ایجاد تمرکز بر نیروها و توان بالقوه خود، مؤثرتر از گذشته پیشرفت نموده و به سوی آینده قدم برخواهند داشت. این بدان معنی است که دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ضمن تأکید بر توان بالقوه خود اولاً نیازمند استقلال نسبی در تعیین آینده شان بوده، ثانیاً: جهت پیشرفت کمی و کیفی لازم است که زمینه‌ها و حوزه‌های فعالیت خود را محدود نمایند؛ چرا که پیشرفت در همه زمینه‌ها با توجه به محدودیت منابع و رقبا کُند و غیر محسوس خواهد بود.

دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی جهان به عنوان مهد تولید و اشاعه‌ی دانش بشر، بر تعقل و برنامه ریزی، آینده نگری، توجه به کیفیت، عمل صحیح و از همه مهمتر کمک به جامعه و اجتماع بشری تأکید دارند و وظیفه اصلی خود یعنی آموزش نیروهای متخصص را به واسطه وظائف دیگر کم رنگ نمی‌نمایند.

در پایان، پیشنهاد می‌گردد دانشگاه‌ها و مؤسسات کشور نیز به منظور حرکت هدفمند و برنامه ریزی شده برای آینده، نسبت به ترسیم بیانیه‌ای از اهداف و چشم اندازهایشان اقدام نمایند. هنگامی که از برنامه ریزی و پیش‌بینی آینده سخن می‌رانیم برخی از محدود شدن حرکت های آینده می‌هراسند. اما در این بحث شاید اغراق آمیز نباشد که ادعا نمائیم منظور از برنامه ریزی اشاعه‌ی تفکر معتقد بر برنامه ریزی در مؤسسه بوده و تفکر راجع به برنامه ریزی و پیش‌بینی آینده، به نوعی از نگارش آن مهم‌تر می‌باشد. بعلاوه در مسیر تهیه بیانیه‌ی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی از یک فایده اصلی نیز نباید غافل شد. از آنجا که برنامه ریزی صحیح بدون شناخت کامل از خود میسر نمی‌باشد، لذا یکی از فوائد این اقدامات دستیابی به شناخت کامل و همه جانبه از شرایط موجود مؤسسات خواهد بود. هر مؤسسه نیز با شناخت درست از خود می‌تواند پاسخگوی برخی نیازهای کشور یا منطقه باشد. بدین ترتیب بیانیه‌ی

دانشگاه‌ها و مؤسّسات آموزش عالی اولاً مبتنی بر شرائط و امکانات مؤسّسه (شناحت وضع موجود) و ثانیاً: مناسب ترین جایگاهی که می‌توان برای آن‌ها در کشور یا منطقه متصور شد (به عنوان مثال نقشهٔ جامع علمی کشور) شکل می‌گیرد. در این شرائط هر یک از این مؤسّسات می‌توانند در عین رقابت سالم با یکدیگر مأموریت خاص و منحصر به‌فردی را نیز برای رشد و تعالیٰ بهتر آینده‌ی خود انتخاب نمایند.

فهرست منابع:

- پورظہیر، علی تقی (۱۳۷۲). "نظام برنامه ریزی توسعه‌ی آموزش عالی/دانشگاه"، فصلنامه‌ی پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی؛ شماره ۳، پائیز ۱۳۸۲.
- راولی، دانیل جیمز، د. لوژان، م. ج. دولنس (۱۳۸۲). "تغییر راهبردی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی: برنامه ریزی برای بقا و موفقیت"، ترجمه: حمیدرضا آراسته، تهران: دانشگاه امام حسین (ع)، ص ۱۵۶.
- کافمن، راجر؛ ج. هرمن (۱۳۷۴). "برنامه ریزی استراتژیک در نظام آموزشی؛ بازندهی، بازاری ساختارها، بازآفرینی"، ترجمه: فریده مشایخ و عباس بازرگان، تهران: انتشارات مدرسه.
- "نقش مهندسین مشاور"، (۱۳۸۶). دفتر دوم: بررسی آرمان‌ها، اهداف و راهبردهای دانشگاه‌های جهان؛ از مجموعه گزارش‌های برنامه راهبردی دانشگاه بوعلی سینا (همدان)، تهران.
- یمنی دوزی سرخابی، محمد (۱۳۸۲)؛ برنامه ریزی توسعه دانشگاهی، نظریه‌ها و تجربه‌ها؛ دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- "اصول حاکم بر دانشگاه اسلامی" (۱۳۷۷). مصوب جلسه ۴۳۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی، (نامه ۱۶۰۳۶ و مورخ ۱۷/۹/۷۷)؛ تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی.
- وب سایت اینترنتی دانشگاه‌های منتخب (۱۳۸۶):
- دانشگاه آزاد ایندیرا گاندی (هندوستان) <http://www.ignou.ac.in/>
- دانشگاه موگادیشو (صومالی) <http://www.mogadishuuniversity.com/>
- دانشگاه کیپ تاون آفریقای جنوبی <http://www.uct.ac.za/>
- دانشگاه فرانکفورت (آلمان) <http://www.uni-frankfurt.de/>
- دانشگاه هیروشیما (ژاپن) <http://www.hiroshima-u.ac.jp/>
- دانشگاه پاناما آمریکای لاتین <http://www.ulat.ac.pa/es/index.php>

دانشگاه گریفیث (استرالیا) / <http://www.griffith.edu.au/>

دانشگاه ملک عبدالعزیز (عربستان) / <http://www.kau.edu.sa/>

دانشگاه بانکوک (تایلند) / <http://www.bu.ac.th/english>

دانشگاه آدلاید (استرالیا) / <http://www.adelaide.edu.au>

دانشگاه اسکندریه (مصر) / [http://www.alex.edu.eg/](http://www.alex.edu.eg)

دانشگاه کالیفرنیا (ایالت پنسیلوانیا - آمریکا) / <http://www.cup.edu/index.jsp>

دانشگاه پرتلند (ایالت ارگون - آمریکا) / <http://www.pdx.edu>

دانشگاه آکسفورد (انگلستان) / <http://www.ox.ac.uk/>

دانشگاه آکسفورد بروکس (انگلستان) / <http://www.brookes.ac.uk/>

دانشگاه آفریقای جنوبی (آفریقا) / <http://www.unisa.ac.za/>

دانشگاه استانفورد (آمریکا) / <http://www.stanford.edu>

دانشگاه ایالتی اوهایو (آمریکا) / [http://www.osu.edu/](http://www.osu.edu)

دانشگاه ایالتی میشیگان (آمریکا) / [http://www.msu.edu/](http://www.msu.edu)

دانشگاه اندونزی (اندونزی) / <http://www.ui.ac.id>

دانشگاه فنی خاورمیانه (ترکیه) / <http://www.metu.edu.tr>

دانشگاه فنی کورتین (استرالیا) / <http://www.curtin.edu.au/>

دانشگاه فنی کوئینزلند (استرالیا) / [http://www.qup.edu.au/](http://www.qup.edu.au)

دانشگاه کلگری (کانادا) / [http://www.ucalgary.ca/](http://www.ucalgary.ca)

دانشگاه کمبریج (انگلستان) <http://www.cam.ac.uk>

دانشگاه مالایا (مالزی) <http://www.um.edu.my/>

دانشگاه مونرآل (کانادا) <http://www.umontreal.ca>

دانشگاه ایالتی واشینگتن (آمریکا) <http://www.wsu.edu>

مؤسسه تکنولوژی ماساچوستس (آمریکا) (MIT) <http://web.mit.edu/>